

ALTIN TEKRAR TEDAVÜL ARACI OLABİLİR Mİ?

Ekonomide sıkıntılar başladığı zaman altının tekrar tedavül aracı olarak kullanımı gündeme gelmektedir. Aslında 1800'lü yılların başından 1970'li yıllara kadar dünyanın çeşitli ülkelerince altın tedavül aracı olarak kullanılmıştır.

Bazı yerbilimciler altının yeryüzüne özgü bir metal olmadığını söylemektedir, belki de bu yüzden insanoğlu doğa dışı bu varlığı hep arzulamıştır. Bu teoriye kaynak olarak da yeryüzünün oluşumunda eriyik olan metallerle birlikte altının da birleşip dünyanın merkezine çökmesi gerekirken, altının yeryüzüne daha yakın seviyede bulunmasını göstermektedirler. Buna göre Dünya oluşum aşamalarında altın yüklü meteorların yoğun şekilde düşmesi nedeniyle altın gezegenimize gelmiştir¹. Tabi aklımıza hemen altın yüklü meteorlar gezegen oluşuktan sonra neden düşmeye devam etmediler eleştirisi gelebilir, yurdumuzun ıssız bir köşesine düşebilecek bir altın meteoruna kimse hayır demezdi herhalde... En eski düzenli mübadele aracı olan altının alışverişte kullanıma başlanması Anadolu'da yaşamış olan Lidya'lılara dayandırılmaktadır, ilk altın para Karun (Kroisos) olduğu iddia olunan Lidya kralı tarafından MÖ 505'de basılmıştır. İlk altın madenciliğinin mısırlılar tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Kristof Kolomb Amerika'ya gidene kadar 12 bin ton altın çıkarılmıştır. Günümüzde yer altında ve yer üstünde 190 bin ton altın stokunun bulunduğu düşünülmektedir. Bu stok bir araya getirildiğinde her bir kenarı

21 metre olan küp boyutu kadar saf altın oluşacaktır. Aslında tüm altın bir araya geldiğinde 7 katlı bir bina ancak etmektedir. Bu stokun 90 bin tonu mücevher, 40 bin tonu özel birikim, 32 bin tonu kamu kurumlarında, 26 bin tonu diğer yatırımcılarda ve 60 bin tonu yer altında çıkarılmayı bekler durumdadır. Bu altınların tamamı çıkarılıp dünya nüfusuna eşit dağıtılsa herkese 29 gram altın düşmektedir. Dünyanın en büyük altın üreticisi Çin'dir yıllık üretimi 500 ton civarındadır. Ülkemizde de önemli ölçüde yaklaşık 30 ton civarı altın üretimi bulunmaktadır. Ancak 180 ton üzerinde yurtiçi talep nedeniyle bu alanda net ithalatçı durumundayız².

Altın günümüzde mübadele aracı sıfatını kaybederek daha çok ziynet, süs eşyası ve yatırım aracı olarak kullanılmaktadır. Her şeyin fiyatı; teoriye göre arz ve talep ile belirlendiğini ifade edilmektedir o zaman benim talebim çok olduğu zaman altın fiyatları artmalı tersi durumda düşmelidir. Ancak benim, sizin ve başkalarının toplam talebinin altın fiyatlarının artması üzerindeki etkisi tartışılmalıdır. 2017 yılı verilerine göre altın üretimi 4000 ton olarak gerçekleşmiş olup bu rakam 2016 yılına göre %7'lik bir düşüş ifade etmektedir. Al-

1 https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/09/130919_altin_nereden_geldi

2 <https://www.gold.org/goldhub/research>

tın üretimi yıllık altın talebinin oldukça altında yaklaşık 3000 ton civarındadır. Arz ile talep arasındaki fark mücevherlerin dönüştürülmesi ile karşılandığı ifade edilmektedir. Dünya altın konseyi 2017 yılı verilerine göre altın talebinin %52'lik kısmı kuyum sektörü tarafından, %25'lik kısmı külçe altın olarak çeşitli yatırımcılar tarafından, %9'luk kısmı dünya merkez bankaları tarafından, %8'lik kısmı teknoloji sektörünce %6'lık kısmı uluslararası yatırım fonları olan Etf'ler tarafından talep edilmektedir.

Altın fiyatları 2000'li yılların başlarında 300 usd'in altında seyretilmekteydi. Aslında bir önceki 20 yılda oldukça sakin bir bantta hareket etmişti. 1980'lerin başında 200 dolardan 750 dolara zıpladıktan sonra yıllarca 300-500 dolar arasında değişen bir aralıkta fiyat oluşumu sergilemişti. 20 yıl boyunca dolar cinsinden fiyatı sabit olan altın 2000'li yıllarda birden hareketlenmeye başladı 2006 yılında 1980 yılında gördüğü zirveyi geçen altın, 2011 yılı içinde 1900 dolara kadar çıkmıştır. Altın fiyatlarının 2005 ve 2006 yıllarından sonra hızla artmasında yapılandırılmış ürünlerden olan altın'a dayalı fonların oluşmasının da katkısı olduğu düşünülebilir. 2003 yılında neredeyse hiç bu tarz fon yok iken altın fiyatları 20 yıllık bandı olan 350-450 usd bandında hareketini sürdürmekteydi. Ancak 2003 yılından itibaren bu fonların sürekli altın alması ve spot/türev piyasalarda işlem yapması altın fiyatlarını etkilemiştir. Dikkat edilirse altın fiyatlarının zirveye ulaştığı

2011 yılından önce bu fonlar altın satmaya başlamışlardır. Her şeyin fiyatında olduğu gibi altının da fiyatın arz ve talebin dışında başka bir finansal etkenin de etki ettiğini aşağıdaki grafik yardımı ile görebilmekteyiz. Toplam altında talebinde Etf'lerin payı oldukça düşük olmasına rağmen altın fiyatları ile bu fonların altın talepleri arasındaki ilişki oldukça yüksektir.

2003 yılında sadece 42 ton altın Etf fonları tarafından alınırken, 2008 yılında 1.000 tonun üzerine çıkan alışlar zirvesini 2012 yılı sonlarında 2.790 tona ulaşılarak göstermiştir. Bu tarihten sonra sürekli düşen hacimler dibini 2015 yılında 1589 tona düşerek sağlamıştır. 2016 yılında itibaren Etf'lerin yoğun şekilde altın aldığı gözlenmektedir. Altın fiyatlarının güncel rallisinin çok önceden fonlarca fiyatlandığını düşündürmektedir. Etf dışı kullanıcıların yaptığı işlemlerin 2010-2018 yılı verileri bulunmaktadır. Buna göre merkez bankaları, yatırımcılar ve sanayi sektörü 2010 yılından fiyatların zirve yaptığı tarih olan 2012 yılına kadar 5 bin ton altın olarak 171 bin ton bakiyeye ulaşmıştır. Bu tarihten 2018 yılı sonuna kadar ilave yaklaşık 20 bin ton altın alımı yapılmasına rağmen fiyatlar çok hızlı bir şekilde düşmüştür.

Altın Fiyatları ve Etf'lerin Altın Talebi İlişkisi

Kaynak: The World Gold Council

Ekonomide sıkıntılar başladığı zaman altının tekrar tedavül aracı olarak kullanımı gündeme gelmektedir. Aslında 1800'lü yılların başından 1970'li yıllara kadar dünyanın çeşitli ülkelerince altın tedavül aracı olarak kullanılmıştır. Başlangıçta ellerinde devletlerin basmış olduğu banknotları getirenler çeşitli büyüklüklerde olan altın sikkeleri alabilirken, zamanla külçe bazında değişimine izin verilerek sınırlamalar yapılmıştır. Yüzde yüz altın rezervi karşılığı üretilen banknotlar, 1930'lu yıllarda %30'lara kadar düşen altın varlığı ile teminatlandırılmıştır. Altın para sisteminde, sömürge döneminde yoğun şekilde altın rezervi elde eden ülkeler daha fazla avantajlı hale gelmişlerdir. 1930 yılında bir Alman araştırmacı Almanya'nın üretim yapabilecek çok sayıda fabrikası olmasına rağmen bunların çalışmaması veya eksik kapasite ile çalışması ve çok sayıda işsiz olmasını altın para sistemine bağlamıştır. Araştırmacı belirli bir kesimin elinde bulunan altının yüksek faizle devlete verilmesi nedeniyle devlet rezervlerinin erimesi ve bu döngünün para kıtlığı yaratmasına ve üretimin tamamen durmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Doğada aslında taştan pek farkı olmayan bir değer fazla abartıldığını asıl olan üretimin yarattığı katma değer olduğunu ifade ederek altın standardının bir an önce sonlandırılmasını tavsiye

etmiştir. Hatta daha ileri giderek bu sistemin ana unsurlarının tutuklanmasını da istemiştir.³

Altının rezerv para olmasının önündeki en önemli engelin aslında bu değer dolarda ve Amerikan ekonomisinde olan değişimler ile fiyatlanması olduğunu düşünmekteyim. Güncel ekonomik koşullarda Amerika faiz ve emisyon yolu ile bu madenin değerini değiştirme imkanına sahiptir.

Tüm varlıklar altın ile fiyatlanabilir mi? Yani dolar 1 gr, TL 0,2 gr Eur, 1,2 gr petrol 50 gr altın değerinde olabilir mi? Olabilir, ancak öncelikle bu varlığın türev piyasalarda kaldıraçlı işlemler vasıtası ile değerinin çok hızlı değişmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Diğer yandan mühür kimde ise Süleyman odur değişimi misali Amerika asla kendisini sınırlayacak bu sisteme girmeyecektir.

Ülkelerin para birimleri aynı borsalarda faaliyet gösteren şirketlerin hisse değerleri gibidir, bazen spekülatif ataklara maruz kalmakla birlikte f/k, d/d, borçluluk oranları makul olan ve gelişme hikayesi olan şirketlerin hisse senetleri uzun vadede yatırımcılarına kazandırmaktadır. Ülkelerin finansal göstergeleri ve hikayeleri para birimlerinin değerini uzun zaman belirlemeye devam edecektir. Bitcoin, altın ve şimdilerde Libra gibi uluslararası temel para birimi oluşumu için kanımca öncelikle avro başarılı mı diye bakmak gerekmektedir. Paranın varlığını sürdürmesi için temelinde ölçülebilir bir ekonomik altyapı, siyasi, sosyal, sanatsal ve askeri güç ile desteklenmesi gerekmekte olduğunu düşünmekteyim. Diğer yandan bu alanda yapılan çalışmalar zihinleri dünya genelinde geçerli bir süper paraya hazırlama amaçlı mı diye de düşünmeden edemiyorum.

3 <http://www.yyusbedergisi.com/dergi/guido-walcherin-raporuna-gore-1930-altin-para-birimi-sistemi-etkileri-ve-cozum-onerileri20170927100442.pdf>.